ואפי' במקום מדרון נמי. היכא נפטר בשבועה במקום שבני אדם רגילין להלך אע"כ מגיח עדיס: **היכא דליכא רואים.** במקום שעדיס מצויין: **נייתי רואים.** ולא יפטר בשבועה כשיכי ור' מאיר אית ליה מתקל אונס הוא הלכך שומר שכר נמי פטור ולשיכי ליה ה"ג **ור' חייא בר אבא וכו'** ולא גרסינן אלא. ומילתא באפי נפשיה מתרץ הא דלמיגן לעיל ד"מ אלמר' מאיר בנתקל ואמר ר' אלעזר תבריח וכו' ור' חייא בר אבא פליג אלמר' אלעזר ואמר לעולם אד' אלעזר' ולפי פושע הוא ונתקל ולפי פושע הוא והכא היינו טעמא דמיפטר בשבועה: **שבועה זו תקנת חכמים.** להיפטר בה ולקמיה מפרש מאי משתבע הא פשע: **שמא לי תפח.** פוטרו מן המשלומין כשנתקל אין לך אדם וכו' שדומה שלא יכול ותשכר: **ניידי משתבע.** לרבי חייא בר אבא אליבא דר"מ הא ולפי פושע הוא: **ותפח רבי יהודה.** לאיפלוגי ולמימר נתקל לו פושע הוא אלא קרוב לאונס ולפשיעה ודמי לגניבה ואבידה ותקנת חכמים אין כאן אלא הא כי היכי והא כי היכי: ד) **אין גמרא ברבי מאיר.** דשניהן פטורין בשבועה שמעתי אף אני ומיהו תמיה אני דבשלמא שומר חנם משתבע אלא שומר שכר אמאי משתבע כי לא פשע נמי בעי שלומי ואפילו שומר חנם נמי הא תינח במקום שלא במקום מדרון מי מצי משתבע שלא פשע ואפילו במקום מדרון נמי הא תינח היכא דליכא ראיה היכא דאיכא ראיה ניתי ראיה ויפטר דתניא איסי בן יהודה אומר [א]אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ויפטר ההוא גברא דהוה קא מעבר חביתא דחמרא בריסתקא דמחווזא ותברה בזיזא דמחווזא אתא לקמיה דרבא א"ל ריסתקא דמחווזא שביחי בה אינשי זיל אייתי ראיה [א] ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי [ב]וסבירא לן כוותיה [ג]ההוא גברא דא"ל לחבריה זיל זבין לי ארבע מאה דני חמרא אזל זבן ליה לסוף אתא לקמיה א"ל זביני לך ארבע מאה דני חמרא ותקיפו להו אתא לקמיה דרבא א"ל [ד]ארבע מאה דני חמרא תקיפי קלא אית לה למילתא זיל אייתי ראיה דמעיקרא כי מזבנת להו חמרא מעליא הוה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי [ה]וסבירא לן כוותיה [ו]אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא הני דדרו באגרא ואיתבר [ז]נשלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד וזוטר לתרי קרוב לאונס וקרוב לפשיעה בריגלא משלם כולה רבה בר בר [ח]חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא שקל לגלימייהו אתו אמרו לרב אמר ליה הב להו גלימייהו אמר ליה דינא הכי אמר ליה אין [ב]למען תלך בדרך טובים יהיב להו גלימייהו אמרו ליה עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי אמר ליה זיל הב אגרייהו א"ל דינא הכי אמר ליה אין [ב]וארחות צדיקים תשמור:

ואפילו במקום מדרון נמי התינח היכא דליכא ראיה אבל היכא דאיכא ראיה ניתי ראיה ונפטר דתניא איסי בן יהודה אומר [א]אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם [ב]הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן [א]שבועה זו תקנת חכמים היא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם המעביר חבית לחבירו ממקום למקום היכי משתבע אמר רבא שבועה שלא בכוונה שברתיה ואתא ר' יהודה למימר שומר חנם ישבע נושא שכר ישלם האי כדיניה והאי כדיניה ואתא ר' אלעזר למימר אין גמרא כר"מ ומיהו תמיה אני אם יכולים זה וזה לישבע בשלמא שומר חנם משתבע שלא פשע בה אלא שומר שכר אמאי משתבע כי לא פשע נמי בעי שלומי ואפילו שומר חנם נמי הא תינח במקום שלא במקום מדרון מי מצי משתבע שלא פשע ואפילו במקום מדרון נמי הא תינח היכא דליכא ראיה היכא דאיכא ראיה ניתי ראיה ויפטר דתניא איסי בן יהודה אומר [א]אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ויפטר ההוא גברא דהוה קא מעבר חביתא דחמרא בריסתקא דמחווזא ותברה בזיזא דמחווזא אתא לקמיה דרבא א"ל ריסתקא דמחווזא שביחי בה אינשי זיל אייתי ראיה [א] ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי [ב]וסבירא לן כוותיה [ג]ההוא גברא דא"ל לחבריה זיל זבין לי ארבע מאה דני חמרא אזל זבן ליה לסוף אתא לקמיה א"ל זביני לך ארבע מאה דני חמרא ותקיפו להו אתא לקמיה דרבא א"ל [ד]ארבע מאה דני חמרא תקיפי קלא אית לה למילתא זיל אייתי ראיה דמעיקרא כי מזבנת להו חמרא מעליא הוה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי [ה]וסבירא לן כוותיה [ו]אתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא הני דדרו באגרא ואיתבר [ז]נשלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד וזוטר לתרי קרוב לאונס וקרוב לפשיעה בריגלא משלם כולה רבה בר בר [ח]חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא שקל לגלימייהו אתו אמרו לרב אמר ליה הב להו גלימייהו אמר ליה דינא הכי אמר ליה אין [ב]למען תלך בדרך טובים יהיב להו גלימייהו אמרו ליה עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי אמר ליה זיל הב אגרייהו א"ל דינא הכי אמר ליה אין [ב]וארחות צדיקים תשמור:

הדרן עלך השוכר את האומנין

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב [י]מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן [ח]מקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה [ט]מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלין הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה: **גמ'** [י]דטפא להו אאגרייהו מהו דתימא אמר להו הא דטפאי לכו אאגרייכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי קא משמע לן דאמרו ליה האי דטפת לן אדעתא דעבדינן לך עבידתא שפירתא אמר ריש לקיש

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב. פי'

ר"י בשכרן פתמע ואמר לסס אחר שהשכירן כבר להשכים ולהעריב אבל אם התנה מעיקרא הכל לפי תנאו:

פועל

הדרן עלך השוכר את האומנין

השוכר את הפועלים. אינו יכול לכופן. בגמרא פריך פשיטא: **מפיקה.** ליפתן: **בשעתו.** בעת מלכותו דמלך והדיוט הוא[ו]: **עד שלא הפחילו במלאכה.** דאין כאן מלא דברים ודברים אין בהם [ט] משום מחוסרי אמנה דאילו משהתחילו לא תוכל לחזור: **גמ' דטפת.** הוסיף על שכרן משאר פועלים: בכניסתו

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ד) [ע' תוס' לעיל ו, ד"ה שבועה], ה) [ר"ן תוס' וגר' ריי"ף ורא"ש רבינו בר רב הונא], ו) לעיל מט., ז) [שיר לעמוד הקודם], ח) בפ"ק: כלין, ו) [ניטין סח:], ו) [לקמן פו:],

תורה אור השלם

1 כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה: שְׁבֻעַת יְיָ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם:

שמות כב ט י

2 לְמַעַן תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְאָרְחוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמֹר: משלי ב כ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דליכא וכו' עד כתפו ונותן שני דנין: (ב) ד"ה עד שלא וכו' אין כסס. נ"ב מימה דבפ' הזהב לף מט מצותה דיש בדבריס משום מחוסרי אמנה:

גליון הש"ס

גמ' נשלם פלגא. עיין ב"מ לף סב ע"ב תוס' ד"ה אימתי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' זיל אייתי ראיה. נ"ב ברי"ף ורא"ש ולא"ס בלא פשעת בה ועי' במלחמות:

צו א מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ג ופ"ה מהל' גזילה ואבידה הל' ט סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שמ סעי' ו:

ב [מיי' פ"ו מהל' שאלה הל"ג טוש"ע ח"מ סי' קפז סעי' ו]:

צז ג מיי' פ"ג מהל' שכירות הלכה ו סמג עשה פט טוש"ע ח"מ סי' שלג סעי' ו [וסי' רלד סעי' ב]:

צח ד ה ו מיי' פ"ב מהל' שאלה ופקדון הל' ט סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קפו סעי' ב:

צט ז מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ג סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלג סעי' ב:

א ח מיי' פ"ט מהל' שכירות הל' ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלג סעי' ו:

ב ט מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

ג י (מיי' שם) טוש"ע שם סעי' ו:

לעזי רש"י

גבל"א. קלשון (בגרמנית).

מוסף רש"י

צא ואמור להם כו'. שלוח תא בנו לחזור בתגלו על שלא יתחילו המלאכה ולפקוח להם מזונות קלים (לעיל מט.).